

Sygn. akt V ACa 502/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 stycznia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Teresa Karczyńska - Szumilas
Sędziowie:	SA Anna Daniszewska SA Artur Lesiak (spr.)
Protokolant:	stażysta Anna Lubawska

po rozpoznaniu w dniu 8 stycznia 2019 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa P. M.

przeciwko Skarbowi Państwa - (...) B. – (...)

w B.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy

z dnia 20 lutego 2018 r., sygn. akt I (...) 801/17

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda na rzecz Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

III. przyznaje od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy na rzecz adwokata M. W. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Anna Daniszewska SSA Teresa Karczyńska – Szumilas SSA Artur Lesiak

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt V ACa 502/18

UZASADNIENIE

Powód P. M. wniósł na podstawie art. 23, art. 24 oraz art. 448 k.c. o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kwoty 30.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu pozwanemu do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych w postaci godności i prawa do zachowania prywatności oraz kwoty 50.000 zł na rzecz Domu Pomocy Społecznej w Z.. Wniósł także o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów sądowych i kosztów zastępstwa adwokackiego.

W uzasadnieniu powód wskazał, że w (...) B. (...), w którym przebywał, trzykrotnie umieszczano go w celach izolacyjnych, które nie spełniały wymogów uregulowanych w stosownych przepisach. W celi nr (...) (pawilon (...)), gdzie przebywał od dnia 9 maja 2017r. do 23 maja 2017r. kącik sanitarny usytuowany był naprzeciw drzwi wejściowych. W celi nr (...) (pawilon (...)), gdzie przebywał od dnia 27 czerwca 2017r. do 11 lipca 2017r. muszla klozetowa umieszczona była tuż obok drzwi. Natomiast w celi nr (...) (pawilon (...)), gdzie przebywał od dnia 17 lutego 2017r. do 3 marca 2017r. brak było parawanu lub zasłonki oddzielającej kącik sanitarny od drzwi. W tej sytuacji podczas korzystania z toalety powód, jego zdaniem, był pozbawiony prawa do prywatności. Wszyscy funkcjonariusze (w tym kobiety) mogli obserwować go podczas wykonywania czynności toaletowych. Powód twierdził, iż było to dla niego wstydliwe i żenujące. Odbiło się to również na jego psychice. Jak wskazał, bezskutecznie prosił administrację pozwanego zakładu o zamontowanie odpowiedniego parawanu lub zasłony. Jednakże jego prośby wyśmiewano. Zdaniem strony powodowej w pozwanej jednostce penitencjarnej cele nie były dostosowane do umieszczania w nich osób niepełnosprawnych. Cella nr (...) (pawilon (...)) utrudniała przejście pomiędzy stołem a łóżkiem. Przy muszli klozetowej brak było poręczy czy uchwyty, który umożliwiłby wstawanie. Nie było także sprzętu do rozwieszania bielizny po praniu. Okno uchylane było jedynie na ok. 30 cm. Zamontowany tam kosz uniemożliwiał w praktyce otwarcie okna i utrudniał powodowi oddychanie. Łącznie spędził on w celach izolacyjnych 42 dni. Zdaniem powoda jego stan zdrowia nie pozwalał na umieszczenie go w opisanych warunkach.

Pozwany Skarb Państwa - (...) B.(...) w B. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej według norm przepisanych.

Pozwany zakwestionował powództwo co do zasady oraz co do wysokości. Jednocześnie zaprzeczył wszystkim twierdzeniom powoda opisanym w pozwie, których nie przyznał wprost. W ocenie strony pozwanej powód winien wykazać istnienie działania lub zaniechania sprawcy krzywdy niemajątkowej, istnienia tej krzywdy oraz związku przyczynowego pomiędzy krzywdą a działaniem lub zaniechaniem sprawcy. Jedynie bezprawność naruszenia dobra osobistego objęta jest domniemaniem, którego obalenie jest obowiązkiem strony pozwanej. Pozwany wskazał, że powód nie udowodnił w żaden sposób, aby jego dobra osobiste zostały przez pozwaną jednostkę penitencjarną naruszone. Subiektywne przekonanie powoda o doznanej krzywdzie nie jest wystarczającą przesłanką do uznania jego roszczenia. Zdaniem pozwanego obiektywna ocena warunków bytowych i kwaterunkowych w celach (...) B.(...) oraz stan techniczny cel nie pozwala na uznanie roszczenia za zasadne. W przedmiotowej jednostce przestrzegano wszystkich obowiązujących przepisów. Zgodnie z wytycznymi cele mieszkalne muszą zostać wyposażone w węzeł sanitarny, który musi być obudowany trwałą ścianką. Wskazany wymóg nie dotyczy jednak cel mieszkalnych jednoosobowych. Jednocześnie cele służące do wykonywania kary dyscyplinarnej (cele izolacyjne) muszą zostać wyposażone w węzeł sanitarny usytuowany w narożu od strony drzwi. Cele, w których przebywał powód wyposażone zostały w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy.

W piśmie procesowym z dnia 25 stycznia 2018r. pełnomocnik z urzędu powoda wniósł także o zasądzenie na rzecz jego Kancelarii Adwokackiej kosztów zastępstwa adwokackiego według norm prawem przewidzianych, albowiem koszty te nie zostały opłacone ani w całości ani w części. W pozostałym zakresie podtrzymał roszczenia zgłoszone przez powoda w pozwie.

W dalszym toku postępowania strony podtrzymywały swoje wcześniejsze stanowiska w sprawie.

Wyrokiem z dnia 20 lutego 2018 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy oddalił powództwo, zasądził od powoda na rzecz Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, nakazał wypłacić

ze Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Bydgoszczy na rzecz adwokat M. W. kwotę 295,20 zł tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.

Podstawą tego rozstrzygnięcia były następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji:

Powód P. M. odbywał część kary pozbawienia wolności w pozwanym (...) B.(...) w B..

W okresie od dnia 17 lutego 2017r. do dnia 3 marca 2017r. powód przebywał w celi nr (...) w pawilonie (...).

W okresie od dnia 9 maja 2017r. do dnia 23 maja 2017r. powód przebywał w celi nr (...) w pawilonie (...).

W okresie od dnia 27 czerwca 2017r. do dnia 11 lipca 2017r. powód przebywał w celi nr (...) w pawilonie (...).

(...)

W pozwanej jednostce penitencjarnej przestrzegano w okresie pobytu powoda wszelkich obowiązujących przepisów. Realizowano także wszystkie przysługujące mu uprawnienia skazanego. Warunki bytowe oraz sanitarne były dobre i zgodne z przepisami. Cele mieszkalne wyposażono w nadający się do użytku sprzęt kwaterunkowy. Powód był cały czas traktowany w humanitarny sposób. Zarówno jednoosobowe cele mieszkalne, jak i cele izolacyjne wyposażone były w węzeł sanitarny. Jednakże w przeciwieństwie do cel mieszkalnych węzeł ten nie musiał być zabudowany. Mimo to w celach izolacyjnych pozwanego w pawilonie (...) zamontowano przesłony nieprzezroczyste na wysokości muszli klozetowych. Przesłony te zostały wykonane w tzw. systemie gospodarczym w warsztacie jednostki. Do ich wykonania wykorzystano poręcze nierdzewne zakupione przez pozwanego w dniu 17 maja 2016r.

Powód nie skarżył się na brak przesłon, nie zgłaszał również żadnych potrzeb administracji. Powoda ukarano udzielaniem wizyt w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą z uwagi na nieodpowiednie zachowanie w stosunku do wychowawcy w trakcie wizytacji. W celach izolacyjnych umieszczano powoda z uwagi na jego przewinienia i nieodpowiednie zachowanie w stosunku do funkcjonariuszy pozwanego.

W celach nr (...) oraz nr (...) węzeł sanitarny usytuowany jest w narożu od strony drzwi zgodnie z wytycznymi Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Wyposażenie cel w linki do suszenia prania nie jest obligatoryjne. Osoba osadzona ma możliwość suszenia ubrań przy wyposażeniu sprzętu kwaterunkowego. Cele, w których przebywał powód były wyposażone w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy.

(...)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów złożonych przez strony w toku rozprawy. Sąd uznał za wiarygodne te dokumenty, albowiem zostały one sporządzone we właściwej formie, przewidzianej dla tego typu dokumentów. Były przejrzyste i jasne, a ich autentyczność nie budziła wątpliwości Sądu ani stron postępowania.

Sąd nie dał wiary zeznaniom powoda P. M.. Powód na potwierdzenie swoich zeznań nie przedłożył żadnych wiarygodnych dowodów. W ocenie Sądu jego zeznania nacechowane były subiektywnym przekonaniem o krzywdzie, jaką wyrządził mu pozwany (...). Jednakże zeznania te nie znalazły potwierdzenia w pozostałym zebranym w sprawie materiale dowodowym.

W ocenie Sądu roszczenie powoda jest bezzasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie osadzony P. M. wnosił o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - (...) B.(...) w B., w którym przebywał, kwoty 30.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych w postaci godności oraz prawa do prywatności (i intymności), a także kwoty 50.000 zł na rzecz organizacji społecznej - na podstawie art. 23, art. 24 oraz art. 448 k.c.

Przepis art. 24 § 1 k.c. rozkłada w sprawie o naruszenie dóbr osobistych ciężar dowodu w ten sposób, że na powoda nakłada obowiązek udowodnienia, że pozwany naruszył jego dobra osobiste. Przepis formułuje również domniemanie

prawne bezprawności naruszenia dóbr osobistych. Na pozwanym ciąży obowiązek udowodnienia, że jego działanie naruszające dobra osobiste powoda nie było bezprawne. O tym, czy w konkretnym wypadku można mówić o naruszeniu dobra osobistego decydują okoliczności sprawy oraz kryteria obiektywne, a nie odczucia osoby żądającej ochrony prawnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2012r., sygn. akt IV CSK276/11, OSNC 2012/9/107).

W ocenie Sądu, żądania powoda odnośnie zadośćuczynienia oraz zasądzenia od pozwanego odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany przez niego cel społeczny były nieuzasadnione. Zdaniem Sądu nie zostały wykazane twierdzenia o takich warunkach bytowych panujących w celach pozwanej jednostki penitencjarnej, w których powód przebywał, które uzasadniałyby zasądzenie na jego rzecz zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych. Powód nie dowiódł w żaden sposób istnienia podnoszonych okoliczności, a nie można się w tej kwestii opierać wyłącznie na jego subiektywnych odczuciach, twierdzeniach i oświadczeniach zawartych w pismach procesowych czy oświadczeń złożonych na rozprawie. Inicjatywa dowodowa powoda opierała się jedynie na formułowaniu twierdzeń. Jednakże nie zostały one w żaden sposób poparte stosownymi dowodami. Przeprowadzone postępowanie dowodowe pozwoliło na poczynienie w kwestii okoliczności przytaczanych przez niego w pozwie ustaleń odmiennych. Z powyższego wynika, że w trakcie pobytu powoda w (...) B.(...) w B., warunki socjalne i bytowe w celach izolacyjnych spełniały wszelkie normy określone w przepisach Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2016r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. z 2016r., poz. 2224). Cele izolacyjne, w których przebywał wyposażone były w kąpiki sanitarne. Pozwany wykazał nadto za pomocą stosownych dowodów, że istniejące w zakładzie warunki, zgodne są z regulacjami obowiązującymi w polskim prawie. Okoliczności, na których opierał powód swoje roszczenia, nie zostały natomiast w żaden sposób przez niego potwierdzone. Należy mieć na uwadze, że Sąd nie może opierać się jedynie na twierdzeniach czy oświadczeniach stron postępowania. Tym bardziej nie zasługują one na uwzględnienie, gdy większość dowodów wskazuje na zgoła odmienne okoliczności aniżeli podnoszone przez powoda. Powód nie wykazał, aby doznawał naruszeń godności ze strony pozwanego. Jak wynika z notatki sporządzonej przez młodszego wychowawcę działu penitencjarnego K. Z., powód w czasie dokonywanych przez nią wizytacji nie zgłaszał żadnych zastrzeżeń co do zamontowania przy kąpiku sanitarnym parawanu czy zasłony. Osadzony był natomiast ukarany udzielaniem wizyt w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą na okres trzech miesięcy - z uwagi na jego aroganckie i roszczeniowe zachowanie w trakcie wizytacji w stosunku do wychowawcy.

Jednocześnie za pomocą stosownych dokumentów strona pozwana wykazała, że powód wielokrotnie karany był dyscyplinarnie z uwagi na swoje niewłaściwe zachowanie.

Działaniom strony pozwanej nie sposób przypisać w żaden sposób bezprawności. Pozwany przedstawił jak wyglądają warunki socjalno bytowe panujące w (...) w B.(...) za pomocą protokołów przeprowadzanych kontroli. Sąd miał także na uwadze, iż kara pozbawienia wolności, jeśli nie narusza zasad humanitaryzmu i godności ludzkiej, jest swoistą konsekwencją naruszenia przez osadzonego porządku prawnego i stanowi dla niego dolegliwość, która w żaden sposób stanowić nie może naruszenia dóbr osobistych. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Łodzi „nie dochodzi do naruszenia dóbr osobistych powoda w czasie pobytu w jednostce penitencjarnej, jeżeli miały wobec niego miejsce jedynie uciążliwości dotyczące sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności, które dotyczą wszystkich osadzonych, a nie zachowania specjalnie poniżające powoda i wymierzone tylko przeciwko niemu” (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 30 czerwca 2016r., I ACa 19/16). Brak wykazania przez powoda naruszenia przez pozwanego jego dóbr osobistych a nadto wykazanie przez pozwanego braku bezprawności w jego działaniach kierowanych w stronę powoda prowadzi do konkluzji, iż powodowi nie przysługuje ochrona wyrażona w art. 24 oraz 448 k.c. Jednocześnie Sąd zważył, iż wszelkie niedogodności i odczuwalny przez powoda dyskomfort codziennego życia w izolacji więziennej jest elementem odbywania kary pozbawienia wolności, z którym powinien się on liczyć popełniając przestępstwo. Wszelkie tego typu ograniczenia regulaminowe, charakterystyczne dla odbywania kary pozbawienia wolności, nie są niezgodne z prawem i tym samym automatycznie nie powodują naruszenia dóbr osobistych osadzonych. Powód naruszając porządek prawny, winien liczyć się z konsekwencjami swoich czynów, a więc z możliwością orzeczenia wobec niego kary pozbawienia wolności w pewnych uciążliwych z jego punktu widzenia, ale również obiektywnie niedogodnych warunkach. Nie stanowi to jednak w żadnym zakresie przejawów niehumanitarnego traktowania więźniów.

Mając na uwadze wszystkie wskazane wyżej okoliczności, Sąd oddalił powództwo na podstawie art. 23 i art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c. a contrario (punkt 1 wyroku).

Zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Powód przegrał niniejszą sprawę w całości. Wobec tego na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. oraz § 8 ust. 1 pkt 26 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015r. poz. 1804), zasądził od powoda na rzecz Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej działającej na rzecz pozwanego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt 2 wyroku).

Ponadto, powód korzystał z pomocy adwokata udzielonej z urzędu. Sąd zasądził więc od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Bydgoszczy na rzecz adwokat M. W. kwotę 295,20 zł (kwota 240 zł powiększona o należną stawkę 23% podatku VAT) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu na podstawie ww. przepisów (punkt 3 wyroku).

Powód wniósł osobistą apelację, w której polemizuje z ustaleniami Sądu pierwszej instancji oraz zarzuca, że pozwany nie przedstawił rzetelnych dowodów w postaci zeznań świadków, którzy także przebywali w celach w charakterze skazanych.

W apelacji wniesionej przez zawodowego pełnomocnika powoda wyrok zaskarżony został w całości i zarzucono:

- naruszenie przepisów postępowania, w szczególności art. 233 k.p.c. poprzez zdyskredytowanie w całości stanowiska powoda, uznając je za odczucia subiektywne, co w rezultacie doprowadziło do oddalenia powództwa,

- naruszenie przepisów prawa, w szczególności art. 6 k.c., poprzez uznanie, że powód nie udowodnił faktu, że pozwany naruszył jego dobra osobiste oraz, że działanie powoda nie było bezprawne, wbrew dowodom przeciwny.

Mając powyższe na uwadze wniesiono o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie zgodnie z żądaniem powoda, oraz zasądzenie na rzecz pełnomocnika z urzędu kosztów postępowania odwoławczego według norm przewidzianych, albowiem koszty te nie zostały pokryte ani w całości ani w części.

Pozwany w odpowiedzi na apelację wniósł o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – Dyrektora (...) w B. (...) kosztów postępowania, w tym na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne i rozważania w zakresie oceny materiału dowodowego oraz podstawy prawnej rozstrzygnięcia, przyjmując je za podstawę także własnego rozstrzygnięcia i odwołuje się do nich bez potrzeby ich powtarzania.

Podniesione w apelacji zarzuty uznać należało za chybione.

Skuteczność zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wskazania jaki konkretnie dowód przeprowadzony przez Sąd został przez niego oceniony wadliwie. Zarzut naruszenia tego przepisu może być skutecznie podniesiony tylko wówczas, gdyby skarżący wykazał uchybienie podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, tj. regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów. Powyższą regułę, należy rozwinąć i rozumieć w ten sposób, że nawet, jeżeli na podstawie zebranego materiału dowodowego, można wywnioskować inną wersję wydarzeń, zbliżoną do twierdzeń skarżącego, ale jednocześnie, wersji przyjętej przez Sąd pierwszej instancji nie można zarzucić rażącego naruszenia szeroko pojętych reguł inferencyjnych, to stanowisko skarżącego stanowić będzie tylko i wyłącznie polemikę ze słusznymi i prawidłowymi ustaleniami sądu.

Powód ani w apelacji osobistej, ani w apelacji wniesionej przez zawodowego pełnomocnika, nie przedstawił żadnej argumentacji, która poważałaby ocenę dokonaną przez Sąd pierwszej instancji, ograniczając się wyłącznie do polemiki z ustaleniami faktycznymi i ocenę dowodów, dokonanyymi przez Sąd pierwszej instancji.

Zgodnie z regułą rozkładu ciężaru dowodów, powód był zobowiązany do wykazania, że doszło do takich sytuacji faktycznych, które stanowiły naruszenie jego dóbr osobistych. Pozwany nie miał zatem żadnego obowiązku zgłaszania środków dowodowych na powyższą okoliczność, w szczególności zaś dowodu ze świadków – osadzonych w tej samej jednostce penitencjarnej, co powód. W konsekwencji nie można zatem zarzucić Sądowi Okręgowemu naruszenia art. 6 k.c.

Mając na uwadze powyższe, brak jest podstaw do przyjęcia, iż powód wykazał, że doszło do naruszenia jego dobra osobistego, by działania pozwanego były bezprawne i by zaistniały pozostałe przesłanki warunkujące możliwość przyznania mu zadośćuczynienia w oparciu o art. 448 k.p.c. w związku z art. 23 i 24 k.c.

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację powoda jako bezzasadną.

Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym na podstawie § 2 oraz § 4 ust. 1 i 4 oraz § 14 ust. 1 pkt 26) w zw. z § 16 ust. 1 pkt 2) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz. U. z 2019r., poz. 18).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 8 ust. 1 pkt 26 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.